

MỘT SỐ NỘI DUNG VỀ ĐÁNH GIÁ LẠI QUY MÔ TỔNG SẢN PHẨM TRONG NƯỚC (GDP)

ThS. TRẦN QUỐC LỢI

Cục trưởng Cục Thống kê tỉnh Quảng Bình

Đánh giá lại quy mô GDP là nhiệm vụ cần thiết

Tổng sản phẩm trong nước (GDP) là chỉ tiêu kinh tế vĩ mô quan trọng trong hệ thống tài khoản quốc gia. Chỉ tiêu này không chỉ phản ánh quy mô, tiềm lực của nền kinh tế mà còn là cơ sở để tính toán nhiều chỉ tiêu kinh tế - xã hội quan trọng như: Cơ cấu kinh tế, năng suất lao động xã hội, tỷ lệ bội chi ngân sách, nợ công của Chính phủ và các chỉ tiêu có liên quan khác. Biên soạn GDP là một trong những kỹ thuật chuyên sâu của nghiệp vụ thống kê tài khoản quốc gia. Theo yêu cầu sử dụng thông tin, số liệu GDP gồm số liệu ước tính, số liệu sơ bộ và số liệu chính thức. Số liệu GDP ước tính và sơ bộ nhằm đáp ứng kịp thời công tác quản lý, điều hành của các cơ quan nhà nước và thường được xem xét dưới hình thức biểu hiện của tốc độ tăng trưởng kinh tế. Số liệu GDP chính thức mô tả toàn bộ bức tranh của nền kinh tế cả về quy mô và tốc độ, là cơ sở để nghiên cứu, xây dựng kế hoạch và chiến lược phát triển kinh tế - xã hội trung và dài hạn của quốc gia.

Trong quá trình biên soạn chỉ tiêu GDP, ở bất kỳ quốc gia nào luôn có nhiều vấn đề phát sinh cần phải rà soát, đánh giá lại cả trong ngắn hạn và dài hạn. Lý thuyết tài khoản quốc gia của cơ quan Thống kê Liên hợp quốc đưa ra ba vòng đánh giá lại số liệu GDP nhằm xử lý những bất cập nảy sinh trong quá trình biên soạn số liệu ước tính, số liệu sơ bộ và số liệu chính thức theo quý và năm. Ba vòng điều

chỉnh sẽ được thực hiện một phần hay toàn bộ phụ thuộc vào khả năng thực hiện của cơ quan thống kê và thực tiễn tổ chức, quản lý hoạt động kinh tế - xã hội của mỗi quốc gia.

- Vòng 1. Đánh giá lại số liệu quý: Xử lý những thay đổi về số liệu ước tính, số liệu sơ bộ khi có đầy đủ thông tin hơn của kỳ báo cáo.

- Vòng 2. Đánh giá lại số liệu hàng năm: Xử lý những chênh lệch giữa số liệu quý và số liệu năm đối với số liệu ước tính, số liệu sơ bộ và số liệu chính thức.

- Vòng 3. Đánh giá lại số liệu định kỳ: Xử lý các vấn đề lớn, không thể tiến hành thường xuyên như cập nhật nguồn thông tin, bổ sung phạm vi từ các cuộc tổng điều tra; thay đổi năm gốc; thay đổi khung lý thuyết; thay đổi các bảng phân ngành;...

Đánh giá lại số học vòng 1 và vòng 2 được thực hiện trong ngắn hạn và hầu hết các nước thực hiện thường xuyên trong quá trình biên soạn GDP. Vòng 3 thực hiện điều chỉnh toàn diện triển khai theo các giai đoạn nhất định phụ thuộc vào kết quả tổng điều tra, nhu cầu cập nhật phương pháp luận mới, cập nhật gốc so sánh cũng như áp dụng các bảng phân loại theo khuyến nghị của quốc tế. Thông thường, thông tin từ các cuộc tổng điều tra sẽ được dùng làm căn cứ để đánh giá lại số liệu do tính toàn diện và bao trùm của thông tin. Những quốc gia có trình độ thống kê cao đã thực hiện tốt việc đánh giá lại ngắn hạn, cập nhật, đánh giá lại thường xuyên theo số liệu tổng điều tra và điều tra toàn bộ nên ít phải thực hiện đánh giá lại vòng 3 trừ

khi cập nhật phương pháp luận mới. Những quốc gia còn có bất cập về phạm vi, nguồn thông tin thu thập nhưng không có khả năng xử lý thường xuyên cần phải tiến hành đánh giá lại vòng 3 để nâng cao chất lượng số liệu, đảm bảo nguyên tắc “tính đúng, tính đủ” và so sánh quốc tế.

Đối với Việt Nam, mặc dù nguồn thông tin thống kê ngày càng được cải thiện, đáp ứng yêu cầu tốt hơn nhưng vẫn chưa đầy đủ về thông tin đầu vào phục vụ biên soạn chỉ tiêu GDP hàng năm nên cần phải được bổ sung cập nhật. Sự phát triển mạnh mẽ của khu vực kinh tế ngoài nhà nước chưa được phản ánh kịp thời và đầy đủ trong dữ liệu của các cơ quan quản lý nhà nước có liên quan. Trong điều tra thống kê - nguồn thông tin chủ yếu và quan trọng của cơ quan thống kê, điều tra mẫu hàng năm có thể phản ánh được xu hướng phát triển của từng ngành, từng lĩnh vực nhưng chưa phản ánh đầy đủ toàn diện về quy mô giá trị tăng thêm của các ngành kinh tế và quy mô GDP toàn bộ nền kinh tế. Phương pháp thu thập thông tin thống kê truyền thống và những hạn chế, bất cập trong chia sẻ thông tin từ hồ sơ hành chính giữa các bộ, ngành và cơ quan quản lý các cấp dẫn đến số liệu thống kê chưa phản ánh kịp thời sự thay đổi về quy mô và tình hình kinh tế - xã hội hàng năm. Theo thông lệ thống kê quốc tế, khi có nguồn thông tin đầy đủ, toàn diện từ các cuộc tổng điều tra, từ hồ sơ hành chính các cơ quan thống kê quốc gia sẽ thực hiện đánh giá lại quy mô GDP.

Mặt khác, việc đánh giá lại quy mô GDP nhằm phản ánh xác thực quy mô, năng lực của nền kinh tế, nâng cao vị thế kinh tế của đất nước trong khu vực và trên thế giới. Vì vậy, việc đánh giá đúng quy mô và tốc độ tăng chỉ tiêu GDP của toàn bộ nền kinh tế và GRDP của từng địa phương có ý nghĩa rất quan trọng,

đảm bảo tính đầy đủ về quy mô và so sánh quốc tế, qua đó có thể đưa ra được bức tranh xác thực, đầy đủ nhất về quy mô GDP. Trong bối cảnh Việt Nam đang xây dựng Chiến lược phát triển kinh tế - xã hội 10 năm 2021-2030 và Kế hoạch phát triển kinh tế - xã hội 5 năm 2021-2025, việc đánh giá lại quy mô GDP vào lúc này là đúng thời điểm, sẽ giúp các cấp thẩm quyền đưa ra được những định hướng đúng cho phát triển đất nước trong 10 năm tới và cụ thể hóa cho giai đoạn 5 năm 2021-2025.

Đánh giá lại quy mô GDP không phải là “cách tính mới”

Có 3 phương pháp dùng để biên soạn chỉ tiêu GDP đó là phương pháp sản xuất, phương pháp sử dụng và phương pháp thu nhập. Tổng cục Thống kê đang sử dụng cả 3 phương pháp này trong biên soạn chỉ tiêu GDP. Hàng quý dùng phương pháp sản xuất và phương pháp sử dụng; 5 năm sử dụng phương pháp thu nhập. Việc rà soát, đánh giá lại quy mô GDP là nhiệm vụ thường xuyên và định kỳ của bất kỳ một cơ quan thống kê quốc gia nào trên thế giới, dựa trên phương pháp luận do cơ quan thống kê Liên hợp quốc khuyến nghị, xuất phát từ nguồn thông tin phản ánh đầy đủ kết quả sản xuất kinh doanh của nền kinh tế. Đánh giá lại quy mô GDP được thực hiện theo phương pháp sản xuất, hoàn toàn không có sự thay đổi về phương pháp tính, vì vậy không phải là cách tính mới.

Đây không phải là lần đầu tiên Tổng cục Thống kê tiến hành đánh giá lại quy mô GDP của Việt Nam. Năm 2013, Tổng cục Thống kê đã thực hiện đánh giá lại quy mô GDP cho giai đoạn 2008-2012, trong đó tập trung đánh giá lại ngành ngân hàng, tài chính, bảo hiểm và kinh doanh bất động sản (hoạt động nhà ở tự ở, tự có); thay đổi phân ngành kinh tế từ hệ thống phân ngành kinh tế quốc dân năm 1993

sang hệ thống phân ngành kinh tế Việt Nam năm 2007.

Kinh nghiệm quốc tế về đánh giá lại quy mô GDP

Hầu hết các quốc gia có năng lực thống kê tốt đều tiến hành rà soát, đánh giá lại quy mô GDP thường xuyên và định kỳ. Từ năm 2010 đến nay, nhiều quốc gia như: Mỹ, Trung Quốc, Canada, Đức, Nga, Italia, Croatia, Indonesia... đã tiến hành điều chỉnh, công bố lại quy mô GDP và các chỉ tiêu vĩ mô khác có liên quan.

Cuối tháng 7 năm 2013, Mỹ công bố kết quả đánh giá lại quy mô GDP năm 2012 tăng thêm 560 tỷ USD, tăng 3,6% so với số liệu đã công bố. Trung Quốc đã nhiều lần tiến hành đánh giá lại quy mô GDP các năm 2004, 2008, 2013 và 2015. Sau khi đánh giá lại, quy mô GDP theo giá hiện hành năm 2013 của nước này được bổ sung thêm khoảng 305 tỷ USD, tương đương tăng thêm 3,4%; năm 2015 bổ sung 141 tỷ USD, tương đương tăng thêm 1,3%. Năm 2013, GDP của Nga được đánh giá lại tăng 24,3%; Đức tăng 3%; Italia tăng 7%. Năm 2014, GDP của Bulgari đánh giá lại tăng 31,2%; Rumani và Croatia tăng 28,4%;...

Ngoài ra, một số quốc gia khác cũng tiến hành cập nhật phương pháp luận tài khoản quốc gia 2008 (SNA 2008) theo khuyến nghị cơ quan thống kê Liên hợp quốc và đánh giá lại quy mô GDP giá hiện hành cũng thay đổi đáng kể như: Ghana tăng 60%; Nigeria tăng 59,5%; Maldive tăng 37%; Kenya tăng 25%; Indonesia tăng 6,45%; Malaysia tăng 3,2%;...

Nguyên tắc khi đánh giá lại quy mô GDP

Từ thực tiễn Việt Nam và bài học kinh nghiệm về đánh giá lại quy mô GDP trong nước của quốc tế, việc đánh giá lại quy mô GDP ở Việt Nam được Tổng cục Thống kê thực hiện dựa trên 3 nguyên tắc sau:

Một là, đảm bảo tính toàn diện. Đánh giá

lại quy mô GDP phải đảm bảo đầy đủ phạm vi của tất cả các ngành trong nền kinh tế.

Hai là, đảm bảo tính thống nhất quy trình và phương pháp tính. Việc rà soát, đánh giá lại quy mô GDP phải theo quy trình chặt chẽ, khoa học, khách quan và thống nhất, đồng thời đảm bảo phương pháp tính theo đúng thông lệ quốc tế.

Ba là, đảm bảo tính lịch sử và tính so sánh. Thực hiện đánh giá lại quy mô GDP phải đảm bảo tính lịch sử, phản ánh đúng và rõ hiện trạng, đặc điểm kinh tế - xã hội của từng năm, từng giai đoạn; thống nhất về lý luận và thực tiễn, đảm bảo sự nhất quán trong so sánh theo chuỗi thời gian và không gian.

Tác động của đánh giá lại quy mô GDP

Kết quả đánh giá lại quy mô GDP sẽ tác động đến các chỉ tiêu kinh tế vĩ mô của nền kinh tế như: (1) Tạo ra mức tăng đáng kể trong tổng giá trị GDP và GDP bình quân đầu người, từ đó tác động đến định hướng phát triển kinh tế - xã hội trong các giai đoạn tiếp theo. (2) Sự gia tăng GDP bình quân đầu người có thể dẫn đến sự thay đổi trong mô hình tiêu dùng hộ gia đình do ước tính mức sống cao hơn hoặc đạt nhanh hơn đến mức quốc gia có thu nhập trung bình cao. Việc đánh giá lại quy mô GDP sẽ không tác động đến mục tiêu tăng trưởng GDP trong kế hoạch và chiến lược phát triển kinh tế - xã hội do tốc độ tăng trưởng kinh tế qua các năm có sự thay đổi rất nhỏ. (3) Đánh giá lại quy mô GDP làm thay đổi cơ cấu GDP như tăng tỷ trọng khu vực công nghiệp, xây dựng và dịch vụ; giảm tỷ trọng khu vực nông, lâm nghiệp và thủy sản. Các chỉ tiêu chất lượng tăng trưởng được cải thiện, tuy nhiên mức thay đổi không lớn. Quy mô GDP và GDP bình quân đầu người tăng lên có thể làm tăng đóng góp của Việt Nam cho các tổ chức quốc tế mà hiện nay Việt Nam đang là thành viên ■